

Bettina von Kraemer och Leena
Ruskomaa

Ne-Rå som innovativ
praktikinlärningsmiljö

Ne-Rå som innovativ praktikinlärningsmiljö

Bettina von Kraemer och Leena Ruskomaa: Ne-Rå som innovativ
praktikinlärningsmiljö
FSKC arbetspapper 3/2008
Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området
Helsingfors 2008-09-25
ISBN 978-952-5588-18-7

Innehåll

Förord	5	
1	Praktikundervisning i socialt arbete på svenska	7
1.1	Praktikundervisning på kandidatnivå	7
1.2	Praktikundervisning på magisternivå	8
2	Nätverk kring praktikundervisningen	10
2.1	Mathilda Wrede-institutet	10
2.2	Svensk utvecklingsenhet för socialt arbete	11
2.3	Praktiklärare på fältet	11
3	Ne-Rå, den studentdrivna social-rådgivningen	13
3.1	Planering av verksamheten – den nordiska förebilden DUS	13
3.2	Verksamhetsformer och ideologi	16
3.3	Ne-Rås serviceutbud	17
3.4	Ne-Rås utveckling under 2004-2007	18
3.4.1	Besökarna	18
3.4.2	Studeranden	19
4	Olika aktörers syn på Ne-Rå som inläringsmiljö	21
4.1	Inläringsmiljön	21
4.2	Studentassistentens roll på Ne-Rå	22
4.2.1	Studentassistentens stöd	28
4.2.2	Studentassistentens personliga utveckling	29
4.2.3	Känslan av att lyckas	30
4.2.4	Stärkt yrkesidentitet	30
4.3	Praktikstuderandes syn på Ne-Rå som inläringsmiljö	31
4.3.1	SSKH praktikstuderanden på Ne-Rå	32
4.3.2	Klientmötet	33
4.3.3	Handledning och reflektion	34
4.3.4	Tvåspråkighet	35
4.3.5	Personlig utveckling	36
5	Sammanfattning och utvecklingsförslag	37
Litteratur		39

Förord

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus (KOSKE), Sosiaalialan osaamiskeskus Pirkanmaalla (Pikassos Oy), Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus (Socca) och Ab Det finlandsvenska kompetenscentret inom det sociala området (FSKC) ansökte år 2006 om medel från social- och hälsovårdsministeriet för att kunna utveckla praktikundervisningen i socialt arbete.

Soccas och FSKC:s utvecklingsprojekt fokuserade på utvecklandet av praktikundervisningen inom barnskyddet, på utvecklandet av färdigheter i multiprofessionellt arbete samt nätverksarbete med barn och ungdom. Bettina von Kraemer anställdes av FSKC på deltid, 1.12.2006–30.4.2007, för att genomföra tre svenskspråkiga delområden av projektet: 1) planera, genomföra och utvärdera en pilotutbildning för praktiklärare 2006–2007 och på basis av praktiklärarnas erfarenheter av utbildningen utarbeta utvecklingsförslag för framtida praktiklärarutbildningar, 2) utvärdera det socialpediatriska seminariets betydelse för inläring av multiprofessionellt arbete och 3) utvärdera Ne-Rå som mångprofessionell praktikinlärningsmiljö. Detta gjordes utgående från studerandenas evalueringsuppgifter om praktikperioden på den studentdrivna socialrådgivningen Ne-Rå och en sammanfattning av deras uppfattningar om Ne-Rå som multiprofessionell inlärningsmiljö, samt genom att intervjua de studentassistenter som har arbetat eller för närvarande arbetar på Ne-Rå.

En rapport om utvecklingsprojektet i sin helhet har sammanfattats av Bettina von Kraemer (2008, opublicerat material). Det här arbetet fokuserar på den studentdrivna socialrådgivningen, Ne-Rås, utveckling och etablering som praktikmiljö för studeranden inom det sociala området. Studerande beskriver sina erfarenheter av Ne-Rå som inlärningsmiljö och studentassistenter som arbetat på Ne-Rå under projektets olika skeden diskuterar under en gruppintervju hur Ne-Rås målsättning ur ett assistentperspektiv har utformas under åren. Inledningsvis redogörs för den svenskspråkiga utbildningens praktikundervisning för att åskådliggöra hur Ne-Rås verksamhet relaterar till helheten.

Ne-Rå som inlärningsmiljö har utforskats i liten grad och det finns inte tillräckligt med dokumentering av varken miljön eller processen. Bettina von Kraemer och Leena Ruskomaa har i denna rapport sammanställt en beskrivning av miljön och bakgrunden till utvecklingen av miljön. Samtidigt beskrivs olika aktörers syn på Ne-Rå som inlärningsmiljö. Rapporten är informativ och vi hoppas rapporten väcker tankar och inspirerar till utveckling av praktiken.

Helsingfors den 29.4.2008

Ilse Julkunen

Professor i praktikforskning

Helsingfors universitet

Mathilda Wrede-institutet

Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området

1

Praktikundervisning i socialt arbete på svenska

Praktikundervisning i socialt arbete ges vid Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet (SSKH) och vid samhällspolitiska institutionen vid Helsingfors universitet. I praktikundervisningen ingår en studieperiod förlagd till den studentdrivna socialrådgivningen Ne-Rå, en omfattande föreläsningkurs med fokus på socialarbetets metoder som inkluderar reflektiva metodövningar och ett multiprofessionellt socialpediatriskt seminarium, samt en lång studieperiod som utförs på av högskolan utsedda arbetsplatser under handledning av kvalificerade socialarbetare. Ytterligare praktikrelaterade studier sker vid Mathilda Wrede-institutet, som är en del av Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området. Praktikundervisningen är uppdelad både på kandidat- och magisternivå.

1.1 Praktikundervisning på kandidatnivå

Under det första studieåret bekantar sig studerandena med det praktiska socialarbetet i kursen Socialarbetets dimensioner. Kursen är uppdelad i en mera teoretisk del; Sociala problem och lösningsmodeller (5 sp) och en praktisk del Välfärdsservice och klientarbete, PRAXIS 1 (5sp). Under kursen bekantar sig studeranden med problemområden och frågeställningar som är centrala för socialarbetet. Vad är sociala problem, hur uppstår de och vilka lösningar erbjuds? Problembegreppet och frågan om hur sociala problem uppstår eller konstrueras granskas med avsikt att utveckla ett analytiskt och kritiskt förhållningssätt i förhållande till den egna disciplinen och olika uppfattningar.

Under kursen erhåller studeranden kunskap om det finländska servicesystemet samt övar upp de grundläggande färdigheterna i professionellt hjälparbete (klientbemötande, rådgivningsverksamhet, multiprofessionellt samarbete etc.). De föreläsningar som förbereder för praktikveckan ger en inblick i det finländska servicesystemet samt i klientarbetets grunder. Målet med praktikveckan (fältförlagda studier vid den studentdrivna socialrådgivningen Ne-Rå) är att ge studeranden en första inblick i det sociala arbetet som verksamhetsområde och professionellt hjälparbete.

Under kandidatstudiernas sista år infaller PRAXIS 2, Interventionsmetoder i socialt arbete (8sp) Kursen ger kunskaper i att skilja på en expertstyrd, en klientstyrd och en dialogisk interaktionsorientering i det sociala arbetet samt ger färdigheter att bygga

upp en dialogisk relation i klientarbetet. Studeranden bekantar sig med olika former av förändringsarbete som berör individen, nätverket, organisationerna och hela samhället. Kursen behandlar aktuella inriktningar inom det sociala arbetet och professionen. Föreläsningdelen består i huvudsak av gästföreläsningar av företrädare för klientorganisationer eller yrkesverksamma socialarbetare.

PRAXIS 3, Handledd studiepraktik (10 sp), eller "den långa praktiken", är vanligen en av de sista kurserna på ämnesstudienivå. Studeranden omsätter de under studierna förvärvade teoretiska kunskaperna i praktisk analys- och handlingskunskap.

Under praktikperioden fördjupas yrkesidentiteten, och studeranden reflekterar över denna process i samarbete med skolan, praktikplatsen och praktikläraren.

De praktiska studierna utförs på av högskolan utsedda arbetsplatser under handledning av kvalificerade socialarbetare fyra dagar i veckan à sex timmar per dag under vårterminen. Den kan också utföras inom ramen för internationella studentutbytesprogram. Högskolan och praktikplatserna står i regelbunden kontakt med varandra. En del av praktiktiden används för skriftliga uppgifter i anslutning till praktiken. Uppgifterna diskuteras under uppföljningsseminarier. En ingående självvärdering avslutar praktiken.

SSKH antar studerande till utbildningen i socialt arbete och utfärdar kandidatexamen. Undervisningen på kandidatnivå är integrerad med undervisningen på magisternivå med tanke på direkt fortsatta studier för politics magisterexamen vid samhällspolitiska institutionen vid Helsingfors universitets statsvetenskapliga fakultet. Studerande kan utan inträdesförhör direkt fortsätta med sina magisterstudier.

1.2 Praktikundervisning på magisternivå

PRAXIS 4 avläggs i den svenska utbildningen i samband med Praxis 3 vid SSKH.

PRAXIS 5, Specialiserande expertverksamhet (16 sp), avläggs i två delar så, att en orienterande del (S25b) avläggs före den specialiserande expertverksamheten (S25a) och den andra delen (S25b) efter.

Studieperiodens del S25a syftar till att ge studenten personlig erfarenhet av att fungera självständigt i uppgifter som kräver yrkesexpertis. Under studieperioden tränar studenten sig i att arbeta självständigt på krävande expertnivå och skapar sig en uppfattning om sina möjligheter till en utmanande och målinriktad yrkeskarriär. Syftet är att fördjupa förmågan till självstyrning och egenvärdering samt att förstärka systematisk och kritisk reflektion av den egna yrkesverksamheten och av sina utvecklingsmöjligheter. Studerandena arbetar minst 2 månader på en arbets-

plats som godkänns av institutionen som undervisningsenhet (kompetenscentrum, förvaltnings- och forskningsinstitution, krävande socialarbetaruppgifter), idkar självständiga studier och deltar i handledning eller kollegahandledning i grupp.

Den andra delen (S25b) syftar till att ge fördjupad kunskap om praktisk expertverksamhet genom såväl teoretisk som praktisk forskning. Under kursen lär sig studenten praktikforskningens grunder och teorier, fördjupar sig i och dokumenterar kunskap om utvecklingsverksamhet och praktikforskning genom att utföra mindre utvärderings- och utvecklingsuppgifter. (se vidare www.valt.helsinki.fi/yhpo)

2

Nätverk kring praktikundervisningen

Praktikundervisningens förverkligande förutsätter ett fungerande samarbete med olika aktörer inom det sociala området. Samarbetet med Helsingfors stads socialverk och socialarbetarna på fältet inom de olika sektorerna har legat till grund för praktikundervisningen. Studerandena har avlagt praktikkurserna under ledning och handledning av erfarna socialarbetare främst i huvudstadsregionen men också i övriga kommuner. Kompetenscenterverksamheten och verksamheten inom utvecklingsenheterna möjliggör en långsiktigare planering av praktikundervisningen på fältet och flera samarbetsnätverk har skapats på svenska inom det sociala området.

2.1 Mathilda Wrede-institutet

Mathilda Wrede-institutets verksamhet baserar sig på ett avtal mellan Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området (FSKC), Helsingfors stad samt Samhällspolitiska institutionen (SPI) och Svenska social- och kommunalhögskolan (SSKH) vid Helsingfors universitet. Institutets verksamhet leds av FSKC:s VD i samarbete med institutrådet och är integrerad i kompetenscentrets verksamhet. Kompetenscentrets verksamhetsområde är alla svensk- och tvåspråkiga kommuner i Finland samt Åland.

Samhällspolitiska institutionen vid Helsingfors universitet bidrar till institutets undervisningsresurser med en institutprofessor och en institutlektor, som båda arbetar vid institutet på deltid. SSKH:s personalinsats består av en institutlektor på deltid. Till professorns och lektorernas uppgifter hör att delta i institutets verksamhet så att undervisningen på ett ändamålsenligt sätt kopplas till den forskning som försiggår vid institutet.

Mathilda Wrede-institutet är en undervisnings- och utvecklingsinstitut inom det sociala området för möten mellan undervisning, forskning och praktik. Institutet är beläget i Helsingfors men betjänar i mån av möjlighet hela Svenskfinland. Institutet erbjuder möjligheter för studerande, praktiker, servicebrukare, forskare och lärare inom det sociala området att mötas i dialog och på så sätt stödja kunskapsutveckling.

Till institutets uppgifter hör att utveckla och pröva nya arbetsmetoder och utvärdera dem, och att erbjuda en stödjande arbetsmiljö för institutets forskar- och utvecklings-socialarbetare samt övriga projektanställda. Institutets verksamhet påbörjades år 2001 och institutet invigdes officiellt i oktober 2002. Verksamheten sker i samarbete mellan Helsingfors stad, svenskspråkiga och tvåspråkiga kommuner,

Samhällspolitiska institutionen (SPI) vid Helsingfors universitet, Svenska social- och kommunalhögskolan (SSKH) vid Helsingfors universitet, yrkeshögskolan Arcada och organisationer inom den tredje sektorn.

Förutom med avtalsparterna har institutet gemensamma projekt med andra aktörer inom det sociala området. Bland de pågående projekten kan nämnas den studentdrivna socialrådgivningen Ne-Rå.

2.2 Svensk utvecklingsenhet för socialt arbete

Verksamheten vid den svenska utvecklingsenheten påbörjades i september 2006 och projektet fortsätter till 31.12.2008. Målsättningen är att främja utvecklingen och spridningen av goda arbetsmodeller, fungera som en särskild resursenhet för den svenskspråkiga praktikutveckling och praktikforskning samt att bygga stödstrukturer och stödfunktioner för en forskande och utvecklande miljö. Den långsiktiga målsättningen är att skapa bestående strukturer för utvecklingsenheten.

Utvecklingsenheten fungerar som en särskild resursenhet vid Helsingfors stads socialverk, Svensk socialservice i Helsingfors. Enheten för svensk socialservice i Helsingfors har ett tvärsektorieellt underlag, bestående av barn- och familjearbete, vuxenarbete och äldreomsorg. Utvecklingsenheten fungerar som en nätverksbaserad enhet. Ett regionalt samarbete inom Svenskfinland eftersträvas, likaså tät kontakt med olika utbildningsinstitutioner.

Utvecklingsenheten erbjuder korttidsengagemang för studerande som arbetar med sina examensarbeten, i första hand på universitetsnivå. Engagemanget kan beviljas för 1-3 månader för tre personer år 2006 och för fem personer åren 2007 och 2008. Arbetet ska vara av intresse för utvecklingsenheten.

En av utvecklingsenhetens målsättningar är att fungera som en resursenhet för utvecklandet av teori-praxis relationen. Utvecklandet av teori-praxis relationen är en gemensam utmaning för både personalen vid enheten och forskare och lärare vid högskolorna. Praktikforskning, utveckling och utvärdering av nya arbetsmetoder sker i växelverkan mellan personalen vid enheten och anställda vid högskolorna. Enheten fungerar även som undervisningssocialbyrå där studerande från de svenskspråkiga utbildningsenheterna får praktikhandledning. Målsättningen är att större delen av personalen vid utvecklingsenheten skall genomgå en av Helsingfors universitetet anordnad praktiklärarutbildning.

2.3 Praktiklärare på fältet

SSKH har ett nationellt ansvar för socialarbetarutbildningen på svenska i Finland. Många studerande kommer från orter utanför huvudstadsregionen och därför har

det varit av största vikt att kunna erbjuda dessa studerande en möjlighet att utföra sin praktikperiod i hemkommunen. Flera svenskspråkiga kommuner lider brist på behöriga socialarbetare och ur rekryteringssynpunkt är det viktigt att studerande kan bekanta sig med socialarbetet på hemorten. Nätverket av socialarbetare som är villiga att ställa upp som praktiklärare för studerande sträcker sig från Österbotten till östra Nyland.

Östra familjecentret i Helsingfors, är en utvecklingsenhet i barnskyddsarbete sedan år 2007. Utvecklingsenhetens utvecklingsområden är anhängiggörandeprocessen inom barnskyddet, utvecklande av praktikundervisning och nätverksarbete inom barnskyddsarbetet. Utvecklingsarbetet sker i samarbete med Socca och Heikki Waris-institutet. En av utvecklingsenhetens målsättningar är att fungera som en resursenhet för utvecklandet av praktikutbildningen med fokusering på barnskyddsarbete. Enheten har intresse av att involvera studerande i utvecklingsarbetet. Enhetens socialarbetare har i många år handlett praktikstuderande och flera socialarbetare har genomgått Helsingfors universitets praktiklärarutbildning.

3

Ne-Rå, den studentdrivna social- rådgivningen

Ne-Rå är ett samarbetsprojekt (2004–2007) mellan högskolorna inom det sociala området och medborgarorganisationen Kalliolan settlementti. I samarbetet deltar Helsingfors universitets samhällspolitiska institution, Svenska social- och kommunalhögskolan, Arcada - Nylands svenska yrkeshögskola och Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia. Kalliolan settlementti fungerar som koordinator för projektet, som finansieras av PAF (penningautomatföreningen).

En av projektets målsättningar är att utveckla en lättillgänglig social-rådgivningsverksamhet för medborgarna. På rådgivningsbyrån får medborgarna information om utbudet av socialservice och hjälp med att ansöka om olika serviceformer. Verksamheten är av förebyggande karaktär med målsättning att förhindra social utslagning. Projektet har även som målsättning att kartlägga medborgarnas servicebehov.

En annan målsättning är att öka samarbetet mellan högskolorna och medborgarorganisationerna och skapa en ny form av inlärningsmiljö för studerande inom det sociala området. Samarbetsaktörernas gemensamma utvecklingsarbete koordineras av en samarbetsgrupp och en stödgrupp bestående av representanter från respektive utbildningsenhet. Projektets intressentgrupper är Heikki Waris-institutet och Matilda Wrede-institutet som står till tjänst med konsultationsmöjligheter i frågor gällande social service och juridiska spørsmål samt deltar i projektets forsknings och rapporteringsarbete. Projektet utvärderas kontinuerligt, dels genom självutvärdering och dels genom studerandens studieuppgifter och examensarbeten.

3.1 Planering av verksamheten – den nordiska förebilden DUS

Den Uavhengige Sosialrådgivningen DUS, står som modell för Ne-Rå projektet. Representanter från Helsingfors universitet och de sociala högskolorna i Helsingfors besökte Stavanger år 2002 för att bekanta sig med DUS verksamheten. Den norska modellen har sedan anpassat till de speciella utmaningar samarbetet mellan fyra läroinrättningar och en medborgarorganisation, på två språk, fört med sig i Helsingfors.

Planeringen av Den Uavhengige Sosialrådgivningen, DUS, inleddes i Stavanger, Norge, år 1994 och rådgivningsverksamheten startade 1995. Projektet var ett initiativ av två lärare i socialt arbete vid Høgskolen i Stavanger.

DUS är en studentdriven socialrådgivningsbyrå vars verksamhet riktar sig till alla medborgare som behöver råd och stöd i sociala och juridiska ärenden. Byrån är öppen alla vardagar. Rådgivningsverksamheten drivs av studerande som utför praktikperioder på mottagningen och av studerande som arbetar frivilligt. I dag arbetar också en avlönad studentassistent, som är en studerande som tidigare utfört sin praktik på byrån, på DUS. Studerandena handleds av lärare på högskolan och därutöver kan de få juridisk konsultation av en jurist samt annan konsultation av socialarbetare som understöder DUS' verksamhetsidé.

En målsättning för DUS var att följa upp socialarbetets traditioner från settlementrörelsen, genom att lägga vikt vid förståelsen för hur det är att vara fattig och ta emot hjälp, samt hur man kan mobilisera människors egna resurser. Jane Addams och hennes kolleger, som i slutet av 1800-talet var centrala personer inom settlementrörelsen i USA och etablerade Hull House i Chicagos slumkvarter, studerade de samhälleliga strukturella orsakerna till medborgarnas sociala problem i slumområdena (Hutchinson & Oltedal 1996). Arbetet på Hull House inriktade sig på människornas vardag och hjälp skulle ges där behovet uppstått, ute bland människorna. Jane Addams och hennes medarbetare arbetade också för att vardagen och människornas livssituation skulle komma i fokus för forskningen. De dokumenterade vad de såg i slumområdena och sammanställde rapporter.

Fokus för DUS' verksamheten är ett nedifrån upp perspektiv, vilket innebär att människors sociala verklighet skall vara utgångspunkt för teorierna och inte tvärtom. Människor skall inte ses eller behandlas som objekt utan som deltagare i sociala förändringsprocesser (Levin & Trost 1996).

En annan grund för inrättandet av DUS var att skapa en praktikarena frikopplad från den offentliga tjänstens byråkratiska strukturer. Dessutom ville man bryta med traditionen mästarlärare, dvs. mästare-lärling modellen och i stället låta studerandenas inläring utvecklas i direkt samverkan med brukare. Kritisk reflexion om professionen och praxis skulle stå i centrum.

I utvecklingen av DUS har studerandena hela tiden haft en aktiv roll – de har fungerat som idéskapare, samtalspartner, påtryckningsgrupper och inte minst som kritiska korrektiv. Allt eftersom den egna medvetenheten om empowerment-processerna har blivit tydligare, har lärarna i relationen till studerandena gått från att vara handledare och kontrollörer till att bli medvandrare i partnerskap med studerandena. Under årens lopp har lärarna på högskolan kunnat konstatera att

förutom att verksamheten på DUS bemyndigar klienter, bemyndigar den också studerandena – och lärarna själva!

I DUS verksamheten ingår att studerandena lär sig dokumentation och social rapportering. Detta betyder att studerandena självständigt har utarbetat olika metoder för kvalitetssäkring av verksamheten och olika sätt för dokumentering. De har också skrivit handböcker för den dagliga driften av socialrådgivningsbyrån.

Den viktigaste drivkraften för studeranden att delta i DUS har varit empatin och förståelsen för utsatta personers och gruppers position i samhället samt insikten om hur hjälpsystemen kan öka dessa personers maktlöshet och utsatthet. Erfarenheten av att både studerande och brukare har kunskaper och kompetens som kan och bör brukas samt att maktstrukturer är öppna för påverkning, har engagerat studerandena att arbeta vidare.

Det sociala arbetets handlingsfält utmanar den personliga och moraliska integriteten, förmågan att reflektera samt den sociala och kulturella kompetensen. DUS som inlärningsmiljö inom utbildningen för socialt arbete har gett studerandena en möjlighet att självständigt bygga upp sin socialarbetaridentitet och sitt eget sätt att arbeta. Samtidigt har DUS blivit ett oberoende komplement till den offentliga hjälpapparaten. Studerandena har fått möta klienter som av en eller annan orsak inte velat eller förmått vända sig till myndigheter. Studerandena har fått en insikt om vad det är att vara brukare och hur brukaren upplever bemötandet. De här erfarenheterna förbereder studerandena för deras framtida arbete inom det sociala området.

DUS' verksamhet baserar sig huvudsakligen på studerandenas frivilliga deltagande, vilket gör verksamheten sårbar då tillräckligt med studeranden inte alltid har kunnat rekryteras.

I en del socialhögskolor har studerande som avlägger längre praktikkurser i slutskedet av sina studier ansvarat för DUS-verksamheten. Studerandena bildar arbetsteam som ansvarar för att upprätthålla och utveckla verksamheten under en termin. Antalet studerande kan variera under terminen, från två till över tio studerande samtidigt, beroende på högskolorna.

Kommunerna och socialhögskolorna finansierar gemensamt DUS-verksamhet beroende på i vilka lokaliteter rådgivningen fungerar. Till studerandenas uppgifter hör att ansöka om medel för verksamheten från kommunen. Idag finns DUS förutom i Stavanger också i Oslo, Bodø och Bergen. Också i Göteborg i Sverige har man etablerat en liknande verksamhet.

3.2 Verksamhetsformer och ideologi

Ne-Rå-projektet vilar på settlementrörelsens värdegrund och såväl verksamheten som utvecklingsarbetet utgår från ett empowermentperspektiv. I enlighet med DUS' verksamhetsidé genomsyras såväl klientarbetet som studerandenas position på Ne-Rå av empowermenttänkande.

I Ne-Rås verksamhet framträder settlementrörelsens betydelse både i teorin och i praktiken. Kalliolan settlementtis roll som projektansvarig och koordinatör för utvecklingsarbetet på Ne-Rå betonar settlementrörelsens värderingar i verksamheten. Settlementrörelsens värdegrund innefattar tro på individens och samfundets förmåga att själva lösa sina problem, erkännande av individuella olikheter, jämlikt bemötande och respekt för individens rättigheter. (www.kalliola.fi) Centralt för settlementrörelsen är att ta parti för de svaga i samhället. (www.settlementliitto.fi) Settlementrörelserna har inte en speciell målgrupp för sin verksamhet utan verksamheten utformas utgående från medborgarnas behov. Missförhållanden i medborgarnas vardag identifieras och åtgärdas i samarbete med medborgarna i den miljö de existerar. (Roivainen 2001; Toikko 2005.)

Settlementarbetet betonar rättvisebegreppet i det strukturerade socialarbetet i enlighet med socialarbetets idéhistoria, vilket innebär att sociala problem inte beror på personliga egenskaper utan orsakerna står att finna i samhällsliga strukturer och människors levnadsförhållanden. (Soydan 1999.) I settlementrörelsens begynnelse betonades den personliga kontaktens betydelse genom att studerande levde tillsammans med medborgarna på området. Hjälprelationen skulle utgå ifrån ett jämlikt förhållande där medborgare och studerande lär sig av varandra. Settlementrörelsen betonar individens och samfundens möjligheter att påverka levnadsförhållanden och här finns kontaktpunkten med empowermentperspektivet i socialt arbete. (Roivainen 2001.)

Empowermentperspektivet är en central dimension i Ne-Rås verksamhet. Empowermentanknytningen är både ett pedagogiskt arbetssätt och ett demokratiskt fundament. Socialt arbete skall stärka brukarens vilja och möjligheter att handskas konstruktivt med sitt liv och socialt arbete är en process där socialarbetaren och brukaren tillsammans arbetar för att reducera maktlöshet och effekten av makthinder. (Slettebø 2000, Solomon 1976.)

På Ne-Rå arbetar man mot det paternalistiska förhållningssättet att hjälpen skall komma från experter som har som målsättning att bestämma vad som skall ändras och när förändringen skall ske.

Kopplingen till empowerment handlar alltså om målsättningar, metoder och strategier för utövningen av socialt arbete. Centralt är demokratiseringsprocesser

mellan studerande och handledare, samt mellan studerande och brukare. I de här relationerna lyfts principerna om likvärdighet, partnerskap och maktanalys fram. (Schjelderup & Omre 2001.)

Empowermentperspektivet innebär, i Ne-Rås kontext, att studerande och brukare i en jämbördig relation tillsammans söker en lösning på brukarens besvärliga livssituation. Studeranden tror på brukarens resurser och problemdefinition och stöder henne i förändringsprocessen. Den bemyndigande förändringsprocessen befrämjas av att mötet mellan studerande och brukare sker i en lugn och trygg miljö där brukaren ges tid och möjligheter att bli hörd. Studerandena informerar brukarna om deras rättigheter och hjälper dem med ansökningar och besvärformuleringar och vid behov kan studerande sköta deras ärenden under en längre tid.

Ne-Rås verksamhetsmodell har även som målsättning att bemyndiga studerandena. Den brasilianske pedagogen Paulo Freire har framhållit att inläring alltid sker i en social kontext och att människor bör vara subjekt i inlärningsprocessen och inte objekt för andras kunskap (Freire 1972). Ne-Rås verksamhet utgår ifrån en tilltro på studerandenas kunskaper och resurser att tillsammans utveckla och ansvara för Ne-Rås dagliga verksamhet. Studerandena möter brukare som berättar om sina levnadsförhållanden och sina erfarenheter av att söka hjälp och via dessa berättelser väcks studerandenas kritiska samhällsmedvetenhet om mångfalden av livssyner och levnadssätt, vilket påverkar studerandena att använda empowermentbaserade angreppssätt i sina kommande professioner. Grundtanken är att studerande som själva upplever sig bemyndigade (empowered) lär sig bemyndiga sina brukare.

Ne-Rås och DUS' verksamhetsformer har många gemensamma beröringspunkter men även olikheter. Ne-Rås verksamhet grundar sig på ett samarbete i partnerskap mellan fem olika aktörer; den svenskspråkiga och den finskspråkiga universitetsutbildningen för socialarbetare, den svenskspråkiga och den finskspråkiga yrkeshögskoleutbildningen för socionomer och Kalliolan settlementti, som representerar den tredje sektorn. I detta gemensamma projekt, där alla aktörers målsättningar och utvecklingsbehov sammanförs i en gemensam verksamhetsmodell, skapas en inlärmingsmiljö för studerande.

3.3 Ne-Rås serviceutbud

Socialrådgivningsbyrån Ne-Rå inledde sin verksamhet våren 2005 i Berghäll i Helsingfors. Verksamhet baserar sig på "lågtröskeltanken", vilket innebär att man i likhet med DUS välkomnar alla besökare utan att kategorisera hjälpbehoven. Låg tröskel betyder också att besökaren kan vara anonym och komma utan tidsbeställning. Besökarna blir betjänade på finska och svenska och vid behov även på engelska.

Verksamheten innefattar information om serviceutbudet för medborgarna, individuell rådgivning, stödjande samtal, handledning, konkret hjälp med att fylla i blanketter och om resurserna tillåter, även stöd och sällskap då brukaren besöker olika myndigheter. Då studerandena träffar en brukare utanför byråns utrymmen, arbetar de alltid i par och verksamheten motsvarar närmast frivilligorganisationernas stödpersonsverksamhet.

Studerandena hjälper också brukarna att formulera besvär och brev riktade till myndigheter. Ne-Rås verksamhet avviker från DUS´ verksamhet på denna punkt i och med att de finländska studerandena inte företräder brukarna i något sammanhang, utan enbart stöder brukarna i deras avsikter.

Ne-Rås "lågtröskeltanke"; att medborgarna kan besöka rådgivningsbyrån spontant direkt från gatan, har lett till att en del förfrågningar inte gällt social service utan andra myndigheters serviceutbud och då har studerandena sökt fram kontaktpuppgifter till ifrågavarande myndighet och väglett brukaren att vända sig till rätt instans. Ne-Rå strävar efter att sprida sin verksamhet och flera utlokaliserade rådgivningspunkter har redan inrättats, t.ex. på Kalliolan settlementti, Folkhälsans seniorhem och Frälsningsarméns härbärke, där studerandena ansvarar för rådgivningsverksamheten.

Ne-Rås verksamhet utvecklas och upprätthålls av studerande som utför sin praktik på rådgivningsbyrån. Äldre studerande handleder de yngre och anställda studentassistenter ansvarar för att studerandena har möjligheter att förverkliga sin praktikperiod enligt läroinrättningarnas förväntningar. Projektkoordinatorn handleder såväl assistenter som studerande på Ne-Rå och läroinrättningarnas lärare bistår regelbundet med handledningstillfällen. Ne-Rå har även skapat ett kontaktnätverk bestående av socialarbetare på fältet som vid behov kan kontaktas i klientärenden. Även juridisk konsultation står till studerandenas förfogande.

3.4 Ne-Rås utveckling under 2004-2007

3.4.1 *Besökarna*

Under Ne-Rås första verksamhetsår, 2005, besökte närmare 300 personer Ne-Rå. Antalet ökade under 2006 och över 1300 personer har besökt Ne-Rå under hela verksamhetsperioden. Ne-Rå besöks av både kvinnor och män, besökarna är i medelåldern eller pensionärer, de är bosatta i huvudstadsregionen och har fått information om Ne-Rås verksamhet via medier eller myndigheter. Brukarna kontaktar ofta Ne-Rå flera gånger.

Antalet besökare varierar beroende på årstiden. Julen och sommaren är mera stillsamma perioder, men en lyckad marknadsföring i medierna kan leda till en

tillfällig tillströmning till Ne-Rå. Samarbetsparternas kännedom om Ne-Rå har ökat under åren och antalet besökare som fått information om Ne-Rå av någon myndighet har ökat. Allt fler besökare berättar att de fått information om Ne-Rå via en bekant, så den inofficiella informationsspridningen har fungerat förtjänstfullt i Berghäll

Majoriteten av besökarna önskar få information om sociala tjänster och förmåner; speciellt önskas information om FPA:s serviceutbud och hjälp med att fylla i FPA:s ansökningsblanketter. Besökarna har ofta problem i anslutning till boendet och önskar hjälp med anskaffandet av en bostad. En del besökare har genomgått stora förändringar i sina livssituationer och önskar information och rådgivning om social- och annan service som kunde underlätta deras situation. Långvariga ekonomiska problem finns ofta i brukarnas livshistorier och då uppmuntrar studerandena dem att ansöka om de bidrag och stödformer de är berättigade till.

Brukarna besöker Ne-Rå anonymt vilket innebär att persondata inte efterfrågas, men många berättar att de är arbetslösa eller pensionärer. Antalet invandrare som kontaktat Ne-Rå har ökat kraftigt och uppskattas till 20 % av alla kontakter. 7 % av besökarna har talat svenska på Ne-Rå.

Rådgivningsverksamheten har fått positiv respons av besökarna. Responsen har samlats in både skriftligt och muntligt och projektkoordinatören har även gjort några brukarintervjuer. Speciellt uppskattar besökarna det vänliga och sakliga bemötande på byrån och de upplever att studerandena sätter sig väldigt bra in i deras situation. Studerandena har tid att diskutera och utreda olika serviceformer och de hjälper till med blanketter och hänvisar vidare till rätta instanser. Vissa kunder har besökt Ne-Rå flera gånger och berättat att de med hjälp av Ne-Rås studerande har erhållit förmånerna de ansökt om.

3.4.2 Studeranden

Under åren 2005–2007 har Ne-Rå haft sammanlagt 196 studerande och nio anställda studentassistenter. 59 studerande har kommit från SPI, 73 från SSKH, 26 från Stadia och 25 från Arcada. Närmare 20 studerande har arbetat som frivilliga inom projektet. Studerandena kommer från de fyra högskolor som samarbetar i projektet och de utför sina praktikperioder eller valbara studier på Ne-Rå. De kan också fortsätta som frivilligarbetare på Ne-Rå efter praktikperioden. Alla studerandena deltar sedan hösten 2005 i en introduktionskurs om Ne-Rås verksamhet före praktikperiodens början.

Studerandena planerar, utvecklar, dokumenterar, rapporterar och ansvarar för klientarbetet på Ne-Rå. De ansvarar även för att information om Ne-Rås verksamhet når medborgarna och myndigheterna samt studerande inom det sociala området.

Klientarbetet utförs som pararbete men studerandena kan vid behov vända sig till en mera erfarens studerande eller en studentassistent för att fråga råd. Studentassistenterna är studerande från någon av de fyra studieinrättningarna som har hunnit längre i sina studier och har arbetserfarenhet. Studentassistenterna koordinerar det dagliga arbetet på Ne-Rå och jobbar under ledning av koordinators. Studentassistenterna är anställda av Kalliolan setlementti. Både studerandena och studentassistenterna får handledning av koordinators och sina egna studieinrättningar och i form av konsultationsmöjligheter också av professionella inom det sociala området.

Tre studerande från Stadia har skrivit sina slutarbeten angående Ne-Rå. "Neuvontapiste Ne-Rå sosiaalipedagogisena oppimisympäristönä" (Siljander & Teräsniemi 2006). "Aina kun asiakas lähti kiitellen ja hymyillen niin oli se aikamoinen porkkana siellä" (Laanti & Leväsvirta & Leinonen 2006) och "Matalan kynnyksen neuvontapiste Ne-Rån toiminta yhteistyötahojen näkökulmasta" (Laukkarinen 2007). En studerande har skrivit sin pro-graduavhandling om Ne-Rå. "Hyvä, että on paikka, jossa saa asiansa käyntiin. Tutkimus Matalan kynnyksen neuvontapiste Ne-Råsta, sen asiakkaista ja asiakastyöstä" (Kopponen 2007).

4

Olika aktörers syn på Ne-Rå som inlärningsmiljö

Under projektperioden har respons från studerandena systematiskt samlats in, delvis på Ne-Rå där varje praktikstuderande har fyllt i en skriftlig respons efter genomförd praktikperiod och delvis på läroinrättningarna i form av evalueringsuppgifter och frågeformulär.

Studentassistenternas upplevelser av Ne-Rå som inlärningsmiljö utforskades år 2007 under en fokusgruppintervju där fyra assistenter diskuterade om sina erfarenheter av Ne-Rå som inlärningsmiljö.

4.1 Inlärningsmiljön

Ne-Rås socialrådgivningsbyrå är en unik inlärningsmiljö för studerandena inom socialt arbete. Studerandena erbjuds möjligheter att under praktikperioden:

- öva klientarbete ur ett brukarperspektiv i naturliga situationer. Samtidigt lär de sig hur de samhällliga systemen fungerar (bl.a. social- och hälsovården, arbetskraftförvaltningen, FPA, rättsväsendet, invandrarmyndigheterna).

- lära sig social rapportering (t.ex. varför klienten inte funnit den service han/hon behöver eller att genom systematisk insamling av information kunna se vilka samhällliga fenomen som existerar).

- uppleva hur det är att arbeta i en obyråkratisk "lågtröskelorganisation" som är lättillgänglig för klienterna.

- lära sig att arbeta i par och få stöd av en kollegial grupp bestående av studerande i samma situation.

- bygga upp en yrkesidentitet och yrkespraxis, som baserar sig på ett forskningsinriktat arbetssätt.

- lära sig multiprofessionellt samarbete och att förstå fördelen med att olika professioner samarbetar kring klientens ärende.

- lära sig att ta ansvar samt utnyttja handledning och att vid behov konsultera sakkunniga.

- lära sig att arbeta i en tvåspråkig miljö och vid behov även betjäna klienter på engelska.

Ne-Rå socialrådgivningsbyrås verksamhet utgår från ett brukarperspektiv och settlementrörelsens medverkan säkerställer att brukarens perspektiv hålls i fokus och att byråns verksamhet når dem som behöver den.

Klientmötet är en givande inlärningsituation. Studerandena får ta del av klienternas erfarenheter av välfärdssamhällets service. Flera klienter har negativ erfarenhet av socialarbetare och det sociala servicesystemet och många studerande har i sina reflektioner omnämnt att de efter praktikperioden har fått en klarare uppfattning om hur de själva inte kommer att handla i framtiden som socialarbetare. Klienternas skarpa kritik mot samhället och servicen har inte nedslagit studerandena utan närmast inspirerat dem att utveckla socialarbetarrollen i en positivare riktning.

Studerandena upplevde att de under praktikperioden på Ne-Rå hade lärt sig hur servicesystemet är uppbyggt. Den tredje sektorns roll och medborgarorganisationernas arbete var för många en ny insikt och studiebesök till "brödköer" och härbärgen fick flera studerande att reflektera över att de hade levat ett skyddat liv "i en bubbla" och först nu såg sociala problem "på riktigt".

Svårigheten att nå rätt hjälpinstans konkretiserades för studerandena. Klienternas berättelser och studerandenas erfarenheter av att försöka hitta rätt instans och nå, t.ex. en socialarbetare per telefon, belyste klienternas situation för studerandena. Det stora utbudet av service på statlig, kommunal, privat och frivillig nivå var en nyhet för många samtidigt som det skapade en oro hos studerandena över hur de i framtiden skall kunna bemästra hela utbudet. Ne-Rås verksamhet ger emellertid en god inblick i hur socialt arbete ur klientperspektiv kan skötas. Studerandena konstaterade att socialarbetaren inte behöver kunna allting, och inte skall vara en expert på klientens liv, utan hon kan tillsammans med klienten söka lösningar på klientens besvärliga livssituation. Vikten av samarbete och nätverksarbetets betydelse omnämns i detta sammanhang.

4.2 Studentassistentens roll på Ne-Rå

Under projekttiden har nio (av dem tre var anställda hösten 2007) studerande fungerat som studentassistenter på Ne-Rå. Deras erfarenheter av verksamheten har samlats in under en gruppintervju våren 2007 på FSKC. Fyra assistenter deltog i intervjun, två var förhindrade att delta men en skickade skriftliga svar på intervjutemafrågorna. Intervjun genomfördes flexibelt på svenska och finska, vilket upplevs naturligt i Ne-Rå sammanhang där tvåspråkigheten är självskrivnen. Intervjun bandades och videofilmades för att underlätta littereringen. Intervjun och littereringen genomfördes av en studerande från SSKH som för tillfället var i praktik på Ne-Rå och av undertecknad.

Intervjun bestod av två huvudteman. Inledningsvis ombads assistenterna dra sig till minnes tiden på Ne-Rå; vilka förväntningar de haft på arbetsuppgiften, vad de lärt sig, vilket stöd de hade fått i sin inlärningsprocess och hur deras yrkesidentitet påverkats av tiden på Ne-Rå.

Följande huvudtema tog fasta på Ne-Rå som multiprofessionell inlärningsmiljö. Hur studerandenas olika utbildningar, socionom- och socialarbetarutbildning påverkar inlärningsmiljön, hur studerandenas varierade kunskapsnivå påverkar den gemensamma inläringen och hur handledningen organiserades i den miljön.

De fyra assistenternas arbetsperioder varierade mellan tre månader och över ett år och perioderna inföll under verksamhetens olika utvecklingsskeden. Alla student-assistenter var i slutskedet av sina studier på yrkeshögskolan, i slutskedet av kandidatstudierna eller studerade på magisternivå då de arbetade på Ne-Rå.

Den första assistenten (A) inledde sitt arbete redan under Ne-Rås planeringsskede och planering, marknadsföring av verksamheten och etableringen i Berghäll, där rådgivningen skulle inleda sin verksamhet 2005, ingick som en stor del av arbetsuppgifterna.Handledning i klientsituationer blev en mindre del av arbetet på grund av att få klienter och samarbetsparter kände till Ne-Rås verksamhet i inledningsskedet. Assistenten upplevde sitt arbete på Ne-Rå som lärorikt på många olika sätt. Ne-Rås målsättning, att vara en studentdriven rådgivning, kändes ansvarsfull och möjligheten att utöva ett självständigt arbete uppskattades.

I inledningsskedet förstärktes projektarbetets del i inlärningsmiljön. Under intervjun kommenterade A flera gånger att verksamheten har utvecklats mycket enligt de visioner hon hade varit med om att skapa under sin period på Ne-Rå. A upplevde att hon hade marknadsfört Ne-Rå realistiskt och allt för positivt för de första studerandena som kom på praktik. Studerandena kände sig besvikna över att klientantalet var så litet och att deras möjligheter att påverka verksamheten var mindre än de hade förväntat sig.

Studentassistent B, den följande i ordningen, kom till Ne-Rå då klientmottagningen just hade öppnat. B kände inte till Ne-Rå förrän hon såg en annons på universitetets anslagstavla om möjligheterna att arbeta som assistent på Ne-Rå. Ne-Rå hade fungerat ett par månader och lektorerna på universitetet och projektkoordinatorn introducerade verksamheten då B besökte stället ett par dagar innan arbetet började.

B:s arbete innebar mest att skapa fungerande rutiner på Ne-Rå. Hon utarbetade den första arbetsbeskrivningen för studentassistenter och hon var också den första assistenten som tog emot en grupp studerande som gjorde sin första praktik på Ne-Rå. Till förfogande fanns inga tidigare erfarenheter av detta och B skapade en inlärningsmiljö för studerandena med stöd av A och projektkoordinatorn. B

upplevde att hennes främsta uppgift var att dokumentera sitt eget arbete. En del av B:s arbetstid gick även till att dokumentera och statistikföra klinterna som besökte Ne-Rå.

De följande assistenterna C, D och E, koncentrerade sig på att få Ne-Rå att fungera som inlärningsmiljö för studerande. De största utmaningarna var, och är, att hålla en god servicenivå för klienterna och samtidigt handleda stora grupper oerfarna studerande i klientarbetet.

De största grupperna studerande som praktiserar på Ne-Rå utgörs av första årets studerande vid SSKH under hösten och motsvarande grupp finskspråkiga studerande vid SPI under våren. Därtill kommer yrkeshögskolornas studerande som avlägger kurser av olika omfattning och på olika nivåer under studieåret. Enbart tre studerande från SSKH har avlagt sin långa praktik (10 veckor) i slutskedet av kandidatstudierna på Ne-Rå. Ingen av SPI:s studerande på kandidatnivå har avlagt sin långa praktikperiod på Ne-Rå.

Assistenterna upplever också sin roll på Ne-Rå som studiekamrat och vän. Lojaliteten till den egna utbildningsenheten finns och assistenterna reflekterar aktivt över detta. Intresset för den egna enhetens studerande och studieinriktning uppfattas som något positivt som bidrar till en öppen diskussion om de olika studieinriktningarnas förtjänster.

Assistenterna, som var från Stadia, SPI och SSKH, samtalade i skämtsamt ton om skillnaderna i deras utbildningar, men medger att det någon gång har riktats kritik från socialarbetarstuderande mot att få handledning av "bara en socionomstuderande". Denna kritik var unik och presenterades av en "trött unistuderande", som absolut inte representerade stämningen på Ne-Rå, bedyrade assistenterna.

Under samtalet förekom följande dialog:

- Ibland kan jag känna att socionomstuderandena känner sig underlägsna socialarbetarstuderandena.

- Socialarbetarstuderandena kan tycka att Ne-Rå är för praktiskt och inte för socialarbetare, när man inte kan fatta några beslut.

- Det tror jag inte. Socialarbetare arbetar med mycket annat än beslutsfattning. Ne-Rå är mera en tertiärssektorns socialarbetarplats.

Assistenterna berättade hur studerandena diskuterar studieinriktningarna och jämför studielitteratur och kunskap med varandra. Studerande som har hunnit längre i sina studier inser vikten av två olika utbildningar inom det sociala området som kan komplettera varandra i praktiken. Socialarbetar- och socionomstuderandena stöder varandra under klientmötena och den öppna atmosfären på

Ne-Rå möjliggör ingående jämförelser av studieinriktningarnas perspektiv på det sociala arbetet. Ofta konstaterar studerandena att de har valt den rätta inriktningen och gläds över att andra har valt den andra!

Diskussioner förs om de olika studieinriktningarnas för- och nackdelar. Ett par studerande har efter praktikperioden på Ne-Rå beslutat sig för att byta studieinriktning. De har upplevt att Ne-Rå har gett dem betydelsefull information om skillnaderna i utbildningsprogrammen som stött dem i beslutet att byta inriktning.

Citat ur gruppintervjun:

- *Vi arbetar bra i par (en studerande från Stadia och en studerande från SSKH), men ser tydliga skillnader i hur vi ser på situationerna. Jag ser på det praktiska kring klienten. Socialarbetaren närmar sig på ett helt annat sätt; på något sätt via systemet och omgivningen. Det är intressant!*
- *Socialarbetaren ser på helheten...Det är bra att vi har olika utbildningar och synsätt*
- *Då blir både situationen utredd och klienten sedd, så det blir en bra helhet.*
- *Första årets socialarbetarstuderande har redan en väldigt bra juridisk kunskap. De har kanske inte praktisk kunskap, men de har ramarna*

På frågan om uppgifterna på Ne-Rå borde anpassas mera enligt studieinriktning är svaret enhälligt nej. Assistenterna anser att det är en fördel att studeranden som i framtiden skall arbeta tillsammans har en gemensam praktikerfarenhet där de har bekantat sig med varandras yrkesroller och lärt sig arbeta tillsammans.

Utbildningsenheternas roll poängteras i detta sammanhang. Lärarnas inställning till de andra utbildningsenheterna är av avgörande betydelse för studerandenas inställning till varandra på Ne-Rå.

Studerandenas förväntningar på Ne-Rå har förändrats under åren. Den skeptiska och ibland negativa attityden hos studerandena 2005 har förbytts till en saklig och positiv förväntan inför praktikperioden 2006. Studerandenas respons efter praktikperioden har också blivit positivare. Assistenterna ser det som ett resultat av bättre förberedelsearbete på utbildningsenheterna och ett strukturerat introduktionsarbete på Ne-Rå, vilket också har lett till realistiska förväntningar på Ne-Rås möjligheter att vara en givande inlärningsmiljö. Assistenterna uppgav att deras slogan är "Olet Ne-Råssa opiskelijoita varten - Du är till för studerandena på Ne-Rå". Denna insikt har klargjort arbetsprioriteringen för assistenterna på Ne-Rå.

Klientantalet har ökat och det finns flera utlokaliserade verksamhetsställen som även tillfredsställer de svensktalande studerandenas behov. Assistenterna upplever ändå fortfarande att studerandena är frustrerade över den ojämna tillgången på klienter.

Tredje sektorns och medborgarverksamheten märks i Ne-Rås verksamhet främst i form av projektarbetet och det nära samarbetet med Kalliolan Settlementti. Assistenterna erbjuder studiebesök för studerandena till de närbelägna service-ställena, närmast inom den tredje sektorn. Studiebesöken upplevs lärorika av både studerande och assistenter. En central fråga som behandlades under intervjun var första årets socialarbetarstuderandes situation på Ne-Rå. Assistenternas åsikter gick delvis isär.

Socialarbetarstuderandena är en heterogen grupp som kräver stora satsningar av assistenterna. En stor del av studerandena har ingen erfarenhet av arbete inom den sociala sektorn och en del har ingen erfarenhet av servicearbete över huvudtaget. Assistenterna gör motivationsarbete och strävar efter att skapa en tillräckligt trygg miljö för studerandena för att de skall våga delta i klientarbetet. Arbetet är givande, men då grupperna är stora och byts med en eller två veckors mellanrum upplever assistenterna det som slitsamt. Citat:

- Det är bra för studerandena, men inte för Ne-Rås verksamhet. De är för många och de stör verksamheten. Jag skulle inte orka länge med denna ruljans och ständiga byten av studeranden. Det blir aldrig ett klart system i verksamheten. Hela tiden nya människor. Det finns för lite utrymme och för få datorer.

- Man kan inte hinna handleda, rapportera och utveckla samtidigt. 4-dagars praktik känns svår. Först bekanta studerandena med Ne-Rå och lära känna dem – och så är tiden slut.

- Jag önskar första årets studerande välkomna, men i mindre grupper och för längre tid.

Tvåspråkigheten behandlades i diskussionen om inlärningsmiljön. En assistent utbrast spontant att "det är utmärkt med en tvåspråkig arbetsmiljö där man blir tvingad att använda svenska".

All klientrapportering gjordes på svenska under hösten, vilket var en utmaning för de finskspråkiga studerandena som tog över på våren. De svenskspråkiga studerandena hade motsvarande utmaning under hösten. Verksamhetsplaner och rapporter och övrigt skriftligt material som produceras i projektets regi skrivs däremot till övervägande del på finska. En del av materialet översätts senare till svenska och informationsmaterialet för studerandena på Ne-Rå finns till största del på bägge språken.

Den språkgrupp som befinner sig i minoritet på Ne-Rå kan ha svårt att delta i diskussioner och handledningstillfällen, men merparten av studerandena har upplevt att det varit bra att få öva sig i det andra inhemska språket under praktikperioden. En del av de svenskspråkiga studerandena har haft så svaga kunskaper i finska att de inte har förstått vad som avhandlats under klientmötena. En klientsituation känns ofta spännande för studerandena och då blir språksvårigheterna ännu märkbarare.

Det dominerande språket på Ne-Rå är finska och den absoluta majoriteten av klienterna är finskspråkig. Enbart 33 klienter på Ne-Rå uppgav år 2006 att de hade svenska som modersmål. Denna situation förbättrades då Folkhälsans Seniorhus erbjöd Ne-Rås studerande att hålla mottagning i deras utrymmen för svenskspråkiga äldre.

Alla studerande har haft möjligheter att tala sitt modersmål med assistenterna eller med koordinatorn. Målsättningen har varit att assistenterna skall kunna båda språken, men alltid har den rekryteringen inte lyckats. Assistenterna var eniga om att assistenten bör vara tvåspråkig och introduktionstillfällena bör hållas på båda språken. Om assistenten inte behärskar båda språken bör det finnas två assistenter på Ne-Rå, så att alla studerande har möjligheter att diskutera på sitt modersmål. Studerandena bör också vara medvetna om att de kommer till en tvåspråkig praktikplats.

Studentassistenternas arbete är mångsidigt. Citat:

Mina arbetsuppgifter på Ne-Rå var väldigt mångsidiga och bestod av såväl klientarbete, projektarbete, översättning, statistik, dokumentering och marknadsföring. Dagarna var väldigt olika. Vissa dagar upptogs helt av klientarbete i form av klientträffar, samtal, utredningsarbete med mera. Andra dagar bestod av att mata in statistikuppgifter eller skriva rapporter eller annat skriftligt material. Detta gjorde att det aldrig blev tråkigt och jag upplevde att jag lärde mig något nytt varje dag.

Under gruppintervjun jämförde assistenterna sina erfarenheter av studentassistentrollen under olika skeden av Ne-Rås verksamhet.

Den gemensamma erfarenheten var att det inte fanns en färdig roll att stiga in i utan att rollen formades efter behoven med stöd av koordinatorn och den föregående assistenten. Citat B:

Jag försökte skriva mycket, öppna allt jag gjorde, som stöd för mitt eget arbete. Vad jag gjorde med studenterna, vad det lönar sig att göra och vad som inte fungerade. Jag tänkte mig inte som förman, mera som samarbetspart. Jag pratade med alla om deras förväntningar och deras framtidsplaner. Då fick jag veta hur motiverade de var och hur mycket handledning de önskade och behövde.

Assistentens roll förändrades då antalet studerande ökade och strukturer för att hålla rådgivningsverksamheten igång skapades. Assistenterna upplever att de bär ansvar över rådgivningsverksamheten och det förutsätter att studerandena handlar enligt förväntningarna. Assistenternas roll blir en förmansroll för studerandena, vilket upplevs som besvärligt om studerandena är äldre och är mera arbets- och livserfarna än de själva. Ibland kan dessa situationer tillspetsas och assistenten känner sig maktlös inför "odisciplinerade" studerande.

A beskriver följande angående förmansrollen:

Det låter bra (att assistentens roll som förman blivit starkare). Assistentrollen tycks ha blivit klarare. Jag tyckte inte, då när jag var på Ne-Rå, att jag var i förmansroll, men efteråt har jag tänkt att Ne-Rå var en bra erfarenhet med tanke på eventuellt framtida förmansarbete. Jag funderade mycket på rollen som assistent eftersom man ändå själv var studerande och på så sätt kaveri och hyvä, och så var man ändå den som skulle påpeka att nu är du för fjärde dagen en halvtimme försenad... Det hände inte ofta, men ändå...

4.2.1 Studentassistentens stöd

Assistenterna har varierande grundkunskaper då de börjar sitt arbete på Ne-Rå. Socionomstuderandena upplever att de har mycket erfarenhet av att bemöta klienter, men att de saknar kunskap om välfärdssamhällets servicesystem. Socialarbetarstuderandena upplever att de har en rätt god insikt i servicesystemet och de juridiska ramarna, medan att de saknar kunskap, och fram för allt praktisk erfarenhet, av metoder i socialt arbete. Situationen på Ne-Rå har varit optimal under 2006–2007 då två assistenter från olika utbildningsenheter har arbetat tillsammans och kompletterat varandras kunskap.

Behovet av handledning har varierat under projektiden. Behovet av utomstående handledning för assistenterna diskuterades i samarbetsgruppen redan under Ne-Rås planeringsskede, men då beslöt man att se tiden an och följa med verksamhetens utveckling.

Den första assistenten A hade inte tillgång till utomstående handledning, vilket hon vid intervjutillfället kommenterade och antog att hon kunde ha haft nytta av i den utmanande uppgiften att skapa en gemensam atmosfär och inlärningsmiljö för studerandena i verksamhetens begynnelse. Den följande assistenten B hade haft tillgång till en utomstående handledare, vilket hon hade upplevt besvärligt. Assistentens tid på Ne-Rå var kort och hon upplevde att handledningsprocessen försvåras av att medarbetarna kontinuerligt varierade på Ne-Rå.

Stödstrukturerna kring verksamheten på Ne-Rå har sökt sin form och fungerar tillfredsställande idag. Assistenterna har regelbundna möten med projekt-

koordinatör som representerar kontinuiteten i verksamheten. Projektkoordinator är också den enda personen som har ett längre perspektiv på Ne-Rå som inlärningsmiljö. Koordinatorns roll är oersättlig för assistenterna. Hon är en erfaren socialarbetare med handledarutbildning och finns till hands i kritiska situationer och stöder assistenterna i gränsdragningsfrågor och i frågor rörande verksamhetens utveckling. Assistenterna upplever att koordinatorns stöd är viktigt i linje- dragningsfrågor gällande Ne-Rås verksamhet. Klagomål och mycket varierande önskemål från klienterna skapar behov av mera ingående diskussioner angående Ne-Rås roll i samhället.

Kollegastödet (vertaistuki) nämns som det viktigaste stödet i det dagliga arbetet. Assistenterna diskuterar med varandra och med studerande som gör sin långa praktik på Ne-Rå. Klientmöten och vardagliga administrativa uppgifter kräver inget annat stöd än kollegastödet. Assistenterna strävar efter att inte behöva stå ensamma i besvärliga situationer och under intervjun framkom att arbetsparen var nöjda med det stöd de var för varandra.

Marknadsföring och publicitet har lett till att allt flera människor hittat till Ne-Rå. År 2005 besökte 258 personer Ne-Rå och under 2006 hade antalet ökat till 600. Det ökade antalet klienter har inte exakt kunna förutspås och i dessa situationer har assistenterna upplevt sig utelämnade i för krävande uppgifter. Ökningen under våren och sommaren 2006 berodde på att annonsering om Ne-Rås verksamhet i olika reklamtidningar sammanföll med artiklar om Ne-Rå i dagspressen. Tillströmningen av klienter skedde då studerandena hade slutat sina praktikperioder på Ne-Rå och assistenterna ensamma ansvarade för verksamheten. Assistenterna upplever att det finns behov för utomstående handledning under de tider det inte finns långvariga studerande på Ne-Rå, t.ex. under sommaren.

Utbildningsenheternas handledningstillfällen på Ne-Rå har varit till stöd för studerandena och assistenterna. En gång i månaden har en lärare från en av utbildningsenheterna kommit till Ne-Rå för att handleda studerande och assistenter i aktuella ärenden. Handledaren har fått studerandenas frågor i förväg och handledningstiden har följaktligen kunnat utnyttjas effektivt.

Assistenterna har även möjligheter att konsultera socialarbetare och juristen på fältet vid behov. Denna möjlighet har inte utnyttjats i större skala men blotta vetskapen om att den finns inger trygghet. Assistenterna har också byggt upp egna kontaktnät av socialarbetare som kan kontaktas vid behov.

4.2.2 *Studentassistentens personliga utveckling*

Assistenterna upplever att det självständiga och tidvis mycket krävande arbetet är lärorikt och nyttigt med tanke på framtida arbetsuppgifter inom det sociala området.

Assistenterna har lärt sig stå ut med osäkerhet och har lärt sig att planera och begränsa sitt arbete. Den enskilda klienten och hennes livshistoria har framträtt bakom de sociala problem som finns beskrivna i kurslitteraturen.

Egna värderingarna och fördomarna har uppdragats och diskuterats tillsammans med de andra studerandena på Ne-Rå, vilket har lett till en större självkänedom.

Ett par exempel framkom under samtalet som de mest betydelsefulla för den personliga utvecklingen.

4.2.3 *Känslan av att lyckas*

Ne-Rå är en studentdriven socialrådgivning vilket i praktiken innebär att assistenterna har goda möjligheter att skapa och utveckla nya verksamhetsformer. Assistenterna poängterar flera gånger under intervjun hur givande det hade varit att själv kunna ta initiativ till nya verksamhetsformer och sedan genomföra dem och kunna se hur det lyckats. Känslan av att lyckas nämns flera gånger under intervjun. En assistent beskriver hur hon haft möjligheter att initiera och organisera den utlokaliserade verksamheten på Frälsningsarméns boendeenhet för bostadslösa; hur hon har kunna följa med hur servicen utvidgas där och den positiva responsen som både de inneboende och personalen på hemmet har gett. Att vara med och skapa något bestående som konkret kan hjälpa människor som befinner sig i svårigheter, upplever hon att är den bästa erfarenhet hon har fått.

Assistenterna utvärderar och utvecklar ständigt handledningssituationerna enligt studerandegruppernas behov. Studerandenas respons har blivit allt positivare, vilket upplevs som ett erkännande av assistenternas goda arbete. Att förmå en ängslig studerande att ta emot en klient, att med en liten insats kunna se en klient bli glad och nöjd, är exempel på situationer som ger känslan av att ha lyckas. Citat:

"Så nöjd man känner sig då en studerande har förmått sig att möta en klient och sedan känner att hon har lyckats."

Assistenterna har ett lösningsfokuserat och resursorienterat förhållningssätt till både klienterna, studeranden och till varandra, vilket tillåter dem att uppleva att de lyckas.

4.2.4 *Stärkt yrkesidentitet*

Erfarenheterna av assistentarbetet på Ne-Rå har stärkt assistenternas syn på det professionella arbetet. Citat:

"Jag vet att jag är på rätt utbildning, jag har valt rätt yrke. Jag har nu bättre bild av de två yrkena när man har kunna jämföra de två utbildningarna. Ne-Rå har öppnat massor

av nya dörrar via studiebesöken, och via uppgifterna att söka information till kunderna vet man nu om en massa nya ställen där man kan jobba som socialarbetare.

Jag är säkrare än förr på att jag vill vara socionom och inte socialarbetare. Jag vill rita med barn, jympa och studera i grupp och inte plugga och läsa så mycket. Jag är inte dummare eller mindre viktig för det. Socionomen är närmare klienten, och där vill jag vara."

Klienternas kritiska berättelser om hur illa de blivit bemötta av socialarbetare har varit värdefull information för studerandena och assistenterna på Ne-Rå. Assistenterna har dragit den slutsatsen att de nöjda klienterna inte är i behov av Ne-Rås service och därför representerar Ne-Rås klienter de missnöjda och utstötta i samhället. Klienternas berättelser har inte en avskräckande inverkan på studerandena, utan fungerar som underlag för fortsatta diskussioner om mötet mellan klient och myndighet.

Det empowermentbaserade arbetsgreppet på Ne-Rå kommer att finnas som grund i assistenternas fortsatta arbetskarriärer.

4.3 Praktikstuderandes syn på Ne-Rå som inlärningsmiljö

Varje studerande som varit på Ne-Rå under sin praktikperiod har fyllt i en responsblankett innan de lämnat stället. En praktikstuderande, Sanna Laukkarinen, har sammanställt studerandenas respons från åren 2005 och 2006. Närmare 70 % av studerandena var första årets studerande och ungefär 75 % av studerandena hade en praktikperiod på två veckor eller mindre. Nästan hälften av studerandena var från SSKH.

Ne-Rå erbjuder en arena för studerande att iaktta samarbetsformer på olika nivåer. De korta praktikperioderna innebär en inblick i de olika studieinriktningarnas tyngdpunktsområden. En del socialarbetarstuderande kommenterade att universitetsstudierna borde vara mera praktiskt inriktade, med metodundervisning som i yrkeshögskolorna, medan andra socialarbetarstuderande konstaterade att undervisningen på SSKH mera motsvarade deras intressen. Studerandenas olika studieinriktningar upplevdes som inspirerade för diskussionerna. Citat av en studerande:

"Det faktum att studeranden är från olika utbildningar, har olika modersmål och är i olika stadier av sina studier berikar inlärningsmiljön på Ne-Rå."

Enbart i enstaka fall upplevdes de olika inriktningarna som en grogrund för konflikter och hierarkiskt tänkande.

Studerandena reflekterade över medborgarorganisationernas roll i servicesystemet. Ne-Rås obundna roll upplevdes som bra för klienterna och flera studerade

funderade över hur Ne-Rås roll som social katalysator och rapportrande organ kunde förstärkas.

I sammanställningen framkom att studerandena har upplevt Ne-Rå som en bra inlärningsmiljö. De ansåg att de lärt sig bemöta klienter på ett tryggt sätt, de hade fått en inblick i välfärdssamhällets servicesystem och dess brister och de hade lärt sig samarbeta och att söka information om serviceutbud från olika instanser. Tvåspråkigheten omnämndes både som en utmaning och en resurs.

Studerandena gav också förbättringsförslag för Ne-Rås verksamhet. Effektiv marknadsföring för att utöka klientantalet, kvällsmottagning, mera utlokaliserad verksamhet och mera svenskspråkiga klienter, var återkommande teman.

Sammanfattningsvis konstaterar Sanna Laukkarinen att studerandenas respons har blivit positivare under åren. År 2005, då verksamheten var ny, gav studerandena mera negativ respons på praktikperioden än följande år då verksamheten var mera etablerad och utvecklad.

Klientantalet ökade till följd av marknadsföring och publicitet och de svenskspråkiga studerandenas möjligheter att öva sig i klientkontakter på svenska ökade då Ne-Rå etablerade ett samarbete med Folkhälsans Seniorhus och en del av verksamheten utlokaliseras dit.

4.3.1 SSKH praktikstuderanden på Ne-Rå

Studerandena på SSKH utför den första obligatoriska praktikperioden, som infaller under det första studieåret, på Ne-Rå. Studerandena delas in i grupper på fyra till fem personer och varje grupp är fyra dagar på Ne-Rå för att bekanta sig med sociala problem och öva sig i att bemöta klienter. Praktikperioden är uppbyggd så att varje studerandegrupp rapporterar om veckans händelser på Ne-Rå till de övriga studerandena under "fredagsseminarierna" på SSKH. Under studieperioden tar varje studerande på detta sätt del i de andra studerandenas personliga upplevelser av praktikperioden och gemensamma diskussioner förs om klientmöten och verksamheten på Ne-Rå. Reflektionsuppgifter kring olika grundläggande etiska och juridiska frågor i klientarbetet ingår också i kursen och behandlas gemensamt på "fredagsseminarierna".

Praktikperiodens längd, fyra närvarodagar på Ne-Rå, upplevdes av de flesta för kort. En längre period kunde garantera flera individuella klientkontakter för varje studerande. Assistentens roll är central gällande de praktiska arrangemangen och studerandena nämnde assistenternas och de längre komna studerandenas roll i inlärningsprocessen som betydelsefull.

De olika studieinriktningarnas gemensamma praktikundervisning upplevs inte vara något hinder för en effektiv inläring, snarare tvärt om. Under studerandenas korta praktikperiod var det av större betydelse att de längre komna studerandena hade en god kunskap om Ne-Rås verksamhet och fanns till hands i klientsituationerna än att yrkesutbildningen var den samma.

Studerandena reflekterade inte över Ne-Rå som en multiprofessionell inlärningsmiljö. Efter ett par veckors studier på SSKH kan det vara för mycket begärt att studerandena skulle ha hunnit skaffa sig en uppfattning om socialarbetet som profession och dessutom kunna reflektera över socialarbetarens roll i ett multiprofessionellt sammanhang.

Sammanfattningsvis kan konstateras att den absoluta majoriteten av studerandena upplevde att den första praktikperioden på Ne-Rå hade gett en betydelsefull inblick i det sociala servicesystemet och i det kommande socialarbetarvärvet. Klienternas livsberättelser, som studerandena, direkt eller indirekt via studiekamraterna hade tagit del i, upplevdes värdefulla. Oron och osäkerheten som studerandena eventuellt kände inför perioden försvann då studerandena i grupp under trygg och kunnig ledning av assistenterna fick prova sig fram i socialarbetet. Fredagsseminarierna fungerade som en samlingspunkt och ett tillfälle för ytterligare reflektion kring upplevelserna på Ne-RÅ.

Studerandena på SSKH har både i grupp och individuellt utvärdera praktikperiodens betydelse och Ne-Rå som inlärningsmiljö. Utgående från dessa evalueringsuppgifter 2006 presenteras studerandenas reflektioner om Ne-Rå som inlärningsmiljö.

4.3.2 Klientmötet

Praktikperioden på Ne-Rå var för de flesta studerande den första erfarenheten av att se och bemöta människor i svåra livssituationer. Studerandena tog emot klienter tillsammans med en mera erfaren studerande eller tillsammans med studentassistenten. Klientmötena beskrivs som lärorika på olika sätt. Studerandena arbetar i par, där den mera erfarna studeranden bär huvudansvaret för klientmötet. Det öppna och trygga arbetsklimatet nämns i flera reflektionspapper. Att få handledning av en annan studerande känns mindre begränsande än studerandena föreställde sig att det kunde vara under en motsvarande praktikperiod på ett socialkontor. Studerandena fick en inblick i pararbetet som arbetsform inom socialt arbete och erfarenhet av ett reflekterande och diskuterande klientarbete. På Ne-Rå finns det möjligheter att samtala med en enskild klient i en timme eller längre, vilket torde vara en sällsynthet på socialkontoren i dessa dagar. Detta möjliggör för den oerfarna studeranden att sätta sig in i klientsituationen och aktivt delta i samtalet.

Ne-Rås roll som studentdriven socialrådgivning innebär att klienterna är medvetna om att de blir emottagna av studerande som ännu inte har slutfört sina studier och den vetskapen upplever studerandena att sänker tröskeln för deras eget agerande. Studerandena upplever starkt att Ne-Rå är en inlärningsmiljö där det inte förväntas att studerandena ensamma skall kunna möta och hjälpa klienterna.

Eftersom Ne-Rå är en "lågtröskelmottagning" och klienterna kan komma till Ne-Rå utan tidsbeställning, innebär det att det är omöjligt att förutspå hur många klienter studerandena kommer att få träffa under sin praktikperiod. Detta har lett till att varje studerande inte har haft möjligheter att ta mot en klient under sin praktikperiod på Ne-Rå. Flera studerande uttryckte sin frustration över denna situation medan andra studerande upplevde att de i samtal kring klientfallen fick ut det väsentliga utan att själva ha deltagit i klientmötet.

Studerandena uppgav att de hade fått en god introduktion före praktikperioden om verksamheten på Ne-Rå och att perioden hade motsvarat förväntningarna. Studerandena upplevde att de hade fått tillräckligt stöd i klientarbetet och att varje klientfall hade analyserats tillsammans med assistenten i gruppen. Klient-situationerna hade varit intressanta och pararbetet upplevdes som tryggt och lärorikt. Enstaka studerande uppgav att de hade känt sig illa förberedda inför klientmötet.

Det varierande antalet klienter och det ständiga bytet av studerandegrupper upplevdes på olika sätt. Stora studerandegrupper skapar mera kunskap och varierande diskussioner samtidigt som de stora grupperna upplevs som hämmande för den personliga aktiviteten. Trots vissa positiva aspekter på de stora studerandegrupperna, ibland upp till 10 studerande samtidigt på Ne-Rå, var de negativa erfarenheterna övervägande. Ne-Rås fysiska utrymmen fungerar inte då grupperna är för stora. Klientarbetet blir lidande och det krävs initiativförmåga och flexibilitet av studerandena, och inte minst av assistenterna, i dessa situationer. Större utrymmen och flera datorer efterlystes av studerandena.

4.3.3 *Handledning och reflektion*

Efter varje klientmöte diskuterar studerandena och assistenten grundligt igenom händelseförloppet. Alla närvarande studerande bidrar till diskussionen och försöker hitta alternativa lösningar på klientens problematiska situation. Man söker information i litteraturen, i Ne-Rås informationsmappar och på internet och stävar efter att belysa klientens situation så brett som möjligt. Denna grundliga genomgång av "case" är utmärkande för Ne-Rås verksamhet och bidrar till en vidare syn på socialpolitikens följder för enskilda individer. Diskussioner förs på olika nivåer och studerandenas varierande teoretiska och praktiska bakgrund belyser olika

perspektiv inom det sociala området. Flera studerande omnämnde dessa diskussioner som det mest lärorika under praktikperioden.

Studerandena har också tagit del i Ne-Rås personalmöten, konsultationstillfällen och handledningsdiskussioner, vilket gett dem insyn i handledningens roll i socialt arbete och i diskussionen som forum för kunskapsbildning. Praktikperioden på Ne-Rå har även gett en inblick i projektarbetets olika dimensioner i form av rapportering, statistisk uppföljning av verksamheten samt marknadsföring.

4.3.4 *Tvåspråkighet*

Så gott som alla studerande i SSKH nämnde tvåspråkigheten på Ne-Rå i sina reflektioner. I grupprapporteringarna framställdes språksvårigheterna som ett hinder för inläringen. Studeranden upplevde att de inte kunde delta i diskussionerna som fördes på finska och i klientsituationer blev språket ett direkt hinder för kontakt. En grupp studerande nämner att de föredrog att diskutera sinsemellan framför att diskutera med sina finskspråkiga studiekamrater, vilket naturligtvis resulterade i att diskussionerna blev ensidigare.

De tvåspråkiga gemensamma informationsmötena som hölls i början av studieperioden för alla kommande praktikstuderande på Ne-Rå, upplevdes av en del studerande som besvärliga på grund av att en del av informationen följaktligen gavs enbart på finska. En del finskspråkiga studerandena upplevde motsvarande språksvårigheter.

Studerandenas individuella reflektioner var mera diskuterande. Studerandena upplevde språkfrågan viktig, men reflekterade över att praktikperioden bidrog till att central terminologi blev bekant på båda språken på ett naturligt sätt på Ne-Rå. Ingen studerande hade upplevt negativa attityder från de finskspråkiga medpraktikanterna och Ne-Rå hade upplevts som en trygg miljö även för de studerande som inte var vana vid att uttrycka sig på finska. Ne-Rå-praktiken upplevdes som en möjlighet att få praktisera en svag finska på ett tryggt sätt. Assistenterna fick stort erkännande för sina språkliga ansträngningar att tillfredsställa studerandenas behov på de båda inhemska språken. Assistenternas arbete med att ordna svenskspråkiga studiebesök och svenskspråkiga klientkontakter på den utlokaliserade verksamheten på Folkhälsan, upplevdes som en stor förståelse för studerandenas språksvårigheter. Den egna bristande kunskapen i finska och ovanan vid att använda finska i tal uppgavs som det största hindret för kommunikationen på Ne-Rå.

4.3.5 Personlig utveckling

I studerandenas individuella portfolioarbeten om praktikkursen i sin helhet framkommer tre för studerandena viktiga inlärningsområden; kunskap i det finska välfärdssamhällets serviceutbud och dess brister, inblick i klientarbetet och konsten att reflektera.

Studiebesök, t.ex. till matköerna i Helsingfors, beskrivs som en aha-upplevelse av flera studerande. Många reflekterade över sin ovetskap om dessa sociala problem som finns i det finländska samhället. *"Jag har levat skyddad i en glasbubbla och bara läst om sådant i tidningen"*, skriver en studerande. På motsvarande sätt beskriver studerandena sina reaktioner på klienternas livsberättelser. Ne-Rås besökare är av alla åldrar och i olika livssituationer. Studerandena har också fått ta del i flyktingars och invandrares svårigheter i att orientera sig i den finländska servicedjungeln. Ne-Rå erbjuder en utmärkt utsiktspost för studerandena att iakttä sociala problem på både individuell och strukturell nivå.

Studerandena upplever att de har fått en bättre kontakt med sina egna känslor och värderingar, vilket de insett att är av stor betydelse i socialarbetaryrket. Diskussionerna på Ne-Rå, på fredagsseminarierna och under grupparbetena nämns som betydelsefulla tillfällen att tala, lyssna och reflektera över olika åsikter och infallsvinklar kring intressanta temaområden; etik, brukarmedverkan, mänskliga rättigheter o.s.v.

En del studerande nämner att de har fått bekräftat att de har valt rätt studiebanan medan en studerande konstaterar att hon kommit till insikt om att socialarbetaryrket är för utmanande för henne och att hon kommer att välja en mera teoretisk inriktning i sina framtida studier.

Flera studerande sade att de hade känt en stark oro inför praktikperioden och klientkontakterna. De hade oroat sig över att de inte skulle klara av att bemöta klienter i besvärliga situationer och att de inte skulle kunna svara på klienternas frågor. Efter praktikperioden kände studerandena sig stärkta på många sätt. De hade tagit emot klienter och de hade informerat klienter, med hjälp av andra mera erfarna studerande och denna erfarenhet värderades högt. De flesta klienterna var nöjda med bemötande och studerandena fick beröm och erkännande av såväl klienter som studiekamrater. Ne-Rås målsättning, att vara en bemyndigande och stärkande (empowerment) inlärningsmiljö, bekräftades av flera studerande i reflektionsuppgifterna.

5

Sammanfattning och utvecklingsförslag

Ne-Rå har etablerat ett fungerande nätverk kring verksamheten och klientantalet har vuxit tack vare effektiv marknadsföring. Samarbetsnätverket har marknadsfört Ne-Rås verksamhet, har erbjudit studiebesök för studerandena och har bistått med sakkunnighjälp vid behov.

Den utlokaliserade verksamheten har utvidgats till flera olika ställen och assistenterna känner att de har lyckats skapa en mångsidig inlärningsmiljö för studerandena, där även de språkliga aspekterna har tagits i beaktande.

Assistentens roll på Ne-Rå har förändrats under de dryga två år verksamheten har fungerat. Den ständiga självevalueringen, både i samarbetsgruppen och på Ne-Rå, har lett till ett mera strukturerat och ändamålsenligt arbete på Ne-Rå.

Assistenterna upplever att de har två huvudsakliga uppgifter, de skall finnas till för studerandena på Ne-Rå och de skall erbjuda en god service åt klienterna. Både studerandenas och klienternas respons har varit till övervägande del positiv.

Majoriteten av studerandena är enbart en kort period på Ne-Rå, där de avlägger sin första kurs i praktiskt socialarbete. Grupperna har varit för stora för att alla studerande skulle kunna tillgodogöra sig praktikperioden på ett förväntat sätt. Assistenterna efterlyser mindre grupper under längre perioder. Detta kunde garantera en personlig klientkontakt för varje studerande och en djupare kunskap i välfärdsamhällets servicesystem. Ne-Rås utrymmen har inretts enligt assistenternas önskemål, men då grupperna är stora fungerar inte utrymmet optimalt. Ett större utrymme och flera datorer skulle underlätta assistenternas arbete.

Stödstrukturerna fungerar bra, med undantag av t.ex. sommaren, då Ne-Rås mottagning är öppen, men studerande inte längre finns att tillgå. Med hjälp av frivilligarbete och utomstående handledning kunde assistenternas arbetssituation underlättas under dessa perioder.

Samarbetet mellan de två studieinriktningarna ses som en rikedom. Tvåspråkigheten upplevs som en positiv utmaning av assistenterna, men är ett praktiskt problem under handledningssituationerna för studerandegrupperna. Språkfrågan är ständigt aktuell och assistenterna arbetar för att förbättra inlärningsmiljön på den punkten. Assistentens språkkunskaper av avgörande betydelse för studerandenas trivsel på Ne-Rå.

Samarbetet mellan utbildningsenheterna och assistenterna har förstärkts genom de regelbundna kontakterna i form av handledningstillfällen kring förutbestämda teman. Assistenterna önskar dock klarare information om studieinriktningens förväntningar på Ne-Rå som inlärningsmiljö. Ibland upplever assistenterna att de inte vet vilka uppgifter utbildningsenheten förväntar sig att studerandena skall utföra på Ne-Rå. En detaljerad beskrivning av målsättningen för den enskilda studeranden skulle underlätta assistenternas planeringsarbete och klargöra studerandens roll under praktikperioden. Den oregelbundna tillströmningen av klienter är den mest osäkra faktorn i inlärningsmiljön.

Sammanfattningsvis kan konstateras att den absoluta majoriteten av studerandena upplevde att praktikperioden på Ne-Rå hade gett en betydelsefull inblick i det sociala servicesystemet och i det kommande socialarbetarvärvet. Klienternas livsberättelser, som studerandena, direkt eller indirekt via studiekamraterna hade tagit del i, upplevdes värdefulla. Oron och osäkerheten som studerandena eventuellt kände inför perioden försvann då studerandena i grupp under trygg och kunnig ledning av assistenterna fick prova sig fram i socialarbetet.

Litteratur

- Adams, Robert. (1996). Social work and empowerment. Hampshire and London: Macmillan press LTD.
- Freire, Paulo. (1972). Pedagogy of the Oppressed: Middlesex. Penguin.
- Juhila, Kirsti. (2006). Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.
- Kopponen, Hanna. (2007). "Hyvä että on paikka, jossa saa asiansa käyntiin". Tutkimus Matalan kynnyksen neuvontapiste Ne-Råsta, sen asiakkaista ja asiakastyöstä. Sosiaalipolitiikan pro-gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Yhteiskuntapolitiikan laitos.
- Laanti, Kati & Leväsvirta, Laura & Leinonen, Marianne. (2006). "Aina kun asiakas lähti kiitellen ja hymyillen niin oli se aikamoinen porkkana siellä". Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosionomi. Opinnäytetyö. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.
- Laukkarinen, Sanna (2007) "Matalakynnyksen neuvontapiste Ne-Rån toiminta yhteistyötahojen näkökulmasta". Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosionomi. Opinnäytetyö. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.
- Levin, Irene & Trost, Jan (1996) Å forstå hverdagen. Oslo. Tano Aschehoug.
- Roivainen, Irene. (2001). Settlementityö sosiaalisen työn toteuttajana. Teoksessa Roivainen, Irene (toim.) Yhteisöt hyvinvoinnin tuottajina. Helsinki: Settlementtijulkaisu 10.
- Räsänen, Juhani (2006) Voimaantumisen mahdollistaminen ja ratkaisut. Yhteiskunnan, yksilön ja yksilön valtaistaminen. Julkiviestintä Oy. Suomen työvalmennusakatemian julkaisu.
- Schjelderup, Liv & Omre, Cecilie. (2001). Navigering i en brytningstid – uavhengigt sosialrådgivningskontor som læringsrom. Nordisk Sosialt Arbeid 2001:4, 231-238.
- Siitonen, Juha. (1999). Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulun yliopisto.
- Siljander, Anniina & Teräsniemi, Krista. (2006). "Neuvontapiste Ne-Rå sosiaalipedagogisena oppimisympäristönä". Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosionomi. Opinnäytetyö. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.
- Slettebø, Tor. (2000). Empowerment som tilnærning i sosialt arbeid. Nordisk Sosialt Arbeid, 2000:2.
- Solomon, Barbara Bryant. (1976). Black empowerment. Social work in oppressed communities. New York.
- Soydan, Haluk (1999) The history of Ideas in Social Work. Birmingham. Venture Press.
- Strand Hutchinson, Gunn & Oltedal, Siv (1996) Modeller i sosialt arbeid: Fra ulike røtter til samme felt. Oslo. Tano Aschehoug forlag.
- Toikko, Timo. (2005). Sosiaalityön ideat. Johdatus sosiaalityön historiaan. Tampere: Vastapaino.

Elektroniska källor

www.hib.no/bus

www.kalliola.fi

www.settlementiliitto.fi

www.valt.helsinki.fi/yhpo/sosweb